

Transcript Podcast aflevering 5

00:00:01

Inge de Wolf: Met name de scholen waar een hoge concentratie leerlingen zit waarvan de ouders niet hebben doorgeleerd. Die hebben vaak, zeg maar, veel meer last van het lerarentekort, die scholen, dan anderen scholen. Dus er zijn veel onbevoegde leraren, er is enorm veel lesuitval. Dus eigenlijk waar de kwaliteit het hardst nodig is, op die scholen, zien we eigenlijk de minste kwaliteit.

00:00:21

Ufuk Kahya: Waar is vanaf zou willen is een ladder van het onderwijs waarin hoger altijd beter is. Waarin die opwaartse druk, ook vanuit ouders heel erg gevoed wordt.

00:00:31

Eddie Denessen: En dat is misschien ook wel de reden dat wij nu heel veel aandacht hebben voor die kansongelijkheid, omdat die maatschappelijke ongelijkheid onder het vergrootglas ligt. En dan gaat onderwijs steeds belangrijker worden.

00:00:53

Allard Amelink: Iedereen is het er wel over eens wat je achtergrond ook is, je verdient het om het maximale uit je talenten te halen. Maar toch bestaat er kansongelijkheid. Welke invloed heeft het gezin waarin je geboren wordt? De school waar je heen gaat? De wijk waarin je opgroeit? En vooral wat kunnen we doen om te zorgen dat iedereen z'n kansen krijgt? In deze podcast ga ik, Allard Amelink, in gesprek met experts, bestuurders en mensen op de werkvloer. Op zoek naar het antwoord op die ene vraag. Hoe zorgen voor gelijke kansen voor iedereen? Want ieder talent telt.

00:01:38

Allard Amelink: Ik woon tijdelijk even in een ander appartement met mijn vrouw en twee kinderen. Ons appartement moest namelijk verbouwd worden en we hadden geluk, we konden namelijk aan de overkant van de straat wonen. Dus we hoeven niet heel ver te verhuizen. En daarom kijk ik uit op een groot spandoek dat het bouwbedrijf dat onze verbouwing doet, heeft opgehangen. Er staat de mooie tekst op: niet ieder kind wordt later arts of advocaat. Leer je kinderen dat het oké is om met je handen te werken en toffe dingen te bouwen. Ja, een prachtige tekst. En ja, ik zou ook zeggen, heel fijn vanuit het perspectief van de hele samenleving, want onze verbouwing stond al veel eerder gepland, maar moest telkens worden uitgesteld, omdat er te weinig bouwlieden zijn om zo'n verbouwing te doen. Het is gewoon echt een zwaar tekort aan handige handen in de bouw. Tegelijkertijd is het spandoek natuurlijk ook wel weer veelzeggend: leer je kinderen dat het oké is om met je handen te werken. Eigenlijk zegt het doek dus daarmee ook dat het momenteel niet echt oké is, dat je kind niet arts of advocaat wordt. Kortom er is wat nodig dat we daar op een andere manier naar gaan kijken. In deze vijfde en laatste aflevering van 'Ieder Talent Telt' kijken we kritisch naar onze samenleving. In welke context vindt die hele vraag van kansengelijkheid in het onderwijs plaats? Daarnaast kijken we ook naar het onderwijsstelsel. Biedt de huidige inrichting van het onderwijs wel een antwoord op de vragen die er zijn? We keren allereerst terug bij Ahmed Marcouch, burgemeester van Arnhem. We hoorden hem ook al in de eerste aflevering. Ik vraag hem hoe hij kijkt naar hoe het met onze samenleving gaat.

Transcript Podcast aflevering 5

00:03:10

Ahmed Marcouch: Je ziet natuurlijk dat we een samenleving zijn waarin we eigenlijk parallelle samenlevingen hebben. Dus wij hebben mensen die in hun eigen cocon, in hun eigen koker leven, in hun eigen bubbel. En eigenlijk met de beste bedoelingen ook gewoon geen idee hebben dat ze in een bubbel zitten.

00:03:30

Allard Amelink: Hij schetste twee uitersten van deze tweedeling.

00:03:33

Ahmed Marcouch: Je ziet dat een groot deel van Nederland die het hartstikke goed heeft en eigenlijk volop geniet van het leven. En je ziet een groot deel van de samenleving die echt het vertrouwen in de samenleving kwijt is. Die weliswaar horen het gaat goed met de economie, maar dat al jaren dat dat geroepen wordt, dat ze daar niets van merken in hun eigen werkelijkheid.

00:03:58

Ahmed Marcouch: Ja, deze kloof, deze tweedeling ziet u bijvoorbeeld ook in het programma 'Sander en de kloof' veel naar voren komen. Het beeld dat er in Nederland een toenemende tweedeling is tussen enerzijds hoogopgeleide mensen, met veel geld, een groot vermogen, een koopwoning met, zo lijkt het, oneindige mogelijkheden. En aan de andere kant minder welvarende mensen met ook vaak een minder hoge opleiding, die het op een hoop terreinen van het leven juist een stuk moeilijker hebben. En Ahmed Marcouch ziet ook hoe deze tweedeling geografisch z'n weerslag vindt.

00:04:27

Ahmed Marcouch: Dat zie je ook in Arnhem. Dat die sociale achterstanden en problemen vaak geconcentreerd zijn in een wijk of in een gebied. Bij ons is dat in Arnhem-Oost. Dat zijn de wijken Geitenkamp, Malburgen, Presikhaaf-West, Arnhemse Broek, Immerloo. Waar de concentraties zijn en dat komt natuurlijk ook vaak, omdat dat wij ook op een bepaalde manier bouwen in Nederland. Dus sociale huurwoningen zitten vaak bij mekaar en daar zitten de mensen vaak, die ook een lager inkomen hebben en waar de werkloosheid het meest ook aanwezig is en waar je ook ziet dat de armoede aanwezig is, mensen met schulden. Maar je ziet ook dat mensen die zorg behoevend zijn, vaak ook in dergelijke wijken worden gehuisvest en waar de leefbaarheid en veiligheid vaak ook onder druk staat. En niet per se, terwijl dat eigenlijk wel zou moeten, de beste professionals aanwezig zijn, dus de beste leerkrachten, de beste agenten en de beste jongerenwerkers.

00:05:37

Allard Amelink: Deze tweedeling voltrekt zich vooral langs de lijnen van opleidingsniveau en inkomen. Die twee hangen heel sterk met elkaar samen. Het Nationaal Salaris Onderzoek van Intermediair en de Nyenrode Universiteit uit 2019 laat zien dat mensen met een lvo- of mbo-diploma aanzienlijk vaker werken op basis van een flexcontract ten opzichte van mensen met een hbo- of wo-diploma. En ook geldt: hoe hoger het diploma, hoe sterker het effect ervan op het bruto inkomen en dit effect in het ook nog eens toe naarmate je ouder wordt. Kortom met een hoger diploma heb je vaak meer baanzekerheid en een veel hoger inkomen. Kortom er zijn dus echt hele sterke verschillen tussen mensen met een hbo-opleiding en een wo-opleiding ten opzichte van mensen met een lvo- of mbo- diploma. En

Transcript Podcast aflevering 5

deze verschillen worden in de loop van het leven ook nog eens groter. En dan geldt nog dat de inkomensongelijkheid in Nederland relatief klein is, mede dankzij de inkomstenbelasting, maar met name de vermogensongelijkheid is heel groot. Op 1 januari 2020 had 10% van de meest vermogende huishoudens in Nederland ruim 60% van het totale vermogen in Nederland in handen. Deze ongelijkheid heeft zichtbare economische effecten, we hoorden net ook ruimtelijke effecten, waar mensen wonen. En in de tweede aflevering hoorden we al welke impact armoede überhaupt heeft op je hele gezinssituatie en op je levenskwaliteit en op de mogelijkheden die je hebt in het leven. Daarnaast heeft het ook mentale gevolgen. Het gaat ook ten koste van het vertrouwen dat mensen hebben in de samenleving. Ahmed Marcouch ziet dat ook terug bij veel Arnhemmers in een kwetsbare situatie.

00:07:17

Ahmed Marcouch: Die zijn eigenlijk alle vertrouwen en alle hoop dat na regen de zon schijnt. Ja, dat vertrouwen en het geloof zijn ze vaak kwijt en dat leidt tot verbittering, dat leidt tot isolement, dat leidt tot boosheid en dat is nog een hele opgave. Want dat is eigenlijk de grootste opgave: hoe gaan we dat vertrouwen weer herstellen?

00:07:46

Allard Amelink: Ja, die tweedeling in de samenleving is dus zo'n kracht die inspeelt op dat hele vraagstuk van kansengelijkheid in het onderwijs en zo'n andere factor is natuurlijk bijvoorbeeld racisme en discriminatie op basis van geaardheid, religie en met name op culturele achtergrond en huidskleur. Dat speelt op pijnlijk veel gebieden op bijvoorbeeld de woningmarkt, etnische profilering, bejegening op straat, de arbeidsmarkt. En in het onderwijs hoorde we dat onder andere naar voren komen in de verwachtingen die leraren hebben van leerlingen op basis van het groepsbeeld dat zij hebben. En ook bijvoorbeeld op het gebied van stages speelt het een duidelijke rol. Kennisplatform Integratie en Samenleving deed onderzoek naar hoe makkelijk studenten aan een stage kunnen komen. En daaruit blijkt dat studenten met een niet-westerse migratieachtergrond significant veel meer tijd nodig hebben om een stage te vinden. Ze moeten veel meer brieven sturen om aangenomen te worden en soms kiezen ze er ook maar voor om op bepaalde functies niet te solliciteren, want ze denken dat ze toch geen kans maken. Ook dat is zo'n kracht die inspeelt op dit hele thema. De uitdrukking is al vaker gevallen 'Education cannot compensate for society'. Het onderwijs kan niet al deze vraagstukken zomaar oplossen, maar zoals we momenteel de boel hebben ingericht, versterken we eigenlijk de effecten die er sowieso in de samenleving al zijn. Allereerst al omdat we dus zien dat verschillende groepen in de Nederlandse samenleving elkaar eigenlijk nauwelijks meer tegenkomen, ze wonen zelfs in verschillende wijken. En het onderwijs biedt daar ook niet het antwoord op. Sterker nog, dat versterkt dat effect van segregatie in de samenleving. Je hoort weer Inge de Wolf van de Inspectie van het Onderwijs en de Universiteit Maastricht.

00:09:38

Inge de Wolf: Bij segregatie in het onderwijs dacht ik zelf altijd aan de Verenigde Staten, waar heel gesegregeerde scholen zijn. Maar als je kijkt naar de cijfers: We hebben met de Inspectie van het Onderwijs dat drie jaar geleden voor het eerst uitgezocht, dan blijkt Nederlands onderwijs net zo gesegregeerd als het Amerikaanse onderwijs. Wat altijd wereld voorbeeld is van een gesegregeerd onderwijs. En dat zie je eigenlijk ook wel als je op scholen rondloopt. Dus als je op een basisschool of mijn school voor voortgezet onderwijs komt, dan

Transcript Podcast aflevering 5

lijken de leerlingen en de ouders altijd heel erg op elkaar. De Inspectie noemde dat ook altijd: het zijn bubbels van gelijkgestemden geworden.

00:10:14

Allard Amelink: Waar komt die segregatie vandaan? Waarom lijken de ouders en kinderen in een bepaalde school in zekere mate op elkaar? Komt dat niet omdat ze in gesegregeerde wijken wonen?

00:10:23

Inge de Wolf: Wat je ziet is dat er natuurlijk segregatie überhaupt is, dat zal ook altijd blijven in het onderwijs, maar dat die in Nederland relatief hoog is, omdat in wijken bijvoorbeeld leerlingen met hoogopgeleide ouders, als die in een wat armere wijk wonen, brengen ze hun kind naar een school in een wijk waar rijkere leerlingen wonen en andersom ook zo. Dat is ook interessant. Dus als er in een rijke wijk een wat armer gezin woont, gaan ze over het algemeen ook hun kind brengen in een school in een arme wijk. Dus die schoolkeuze leidt enerzijds tot allerlei bakfietsen die door de verschillende steden fietsen met kinderen daarin 's ochtends, die weer naar die school van die gelijkgestemden worden gebracht. En anderzijds tot eigenlijk een hogere, op landelijk niveau, een veel hogere segregatie dan je zou verwachten, als het alleen woonsegregatie is.

00:11:14

Allard Amelink: Ook Carine Bloemhoff, wethouder in Groningen ziet dit.

00:11:16

Carine Bloemhoff: Bij ons hebben we de afgelopen tien jaar een enorme segregatie in het onderwijs gezien, dus tweedeling, en vaak denken mensen dan aan zwarte en witte scholen. Dat is in Groningen niet zo. In Groningen gaat het meer om sociaaleconomische segregatie, dus dat we scholen hebben waar vooral veel kinderen van hoogopgeleide ouders zitten en andere scholen waar veel kinderen van lager opgeleide ouders zitten. Terwijl Groningen eigenlijk ook wel investeert in de wijkvernieuwing. Een deel heeft altijd te maken met wonen, het aspect wonen. Dus we hebben een traditie wel van investeren in gemengde wijken, maar dat moet nog steviger. Dus een deel kun je alleen oplossen als je ook wat met die woningmarkt doet. Maar los daarvan is eenderde van de segregatie dat wordt bepaald door de schoolkeuze van ouders.

00:12:12

Inge de Wolf: Dus segregatie krijg je nooit, zal altijd onderdeel van het onderwijs blijven, maar die relatief hoge segregatie komt dus mede door die vrije schoolkeuze en dat is natuurlijk een groot goed, maar het is, wordt vervelend als de kwaliteit van die scholen heel erg gaat verschillen, dan wordt het zorgelijk en dan gaat het op een gegeven moment de gelijke kansen van groepen leerlingen bedreigen. En uiteindelijk brengt dat natuurlijk de sociale cohesie in landen in gevaar.

00:12:38

Allard Amelink: Ja, want als de kwaliteit van die scholen ook echt verschilt, dan gaat het dus niet alleen om dat mensen graag gelijkgestemden zien op school, maar gaat het dus ook over goede en minder goede scholen. We komen zo op wat we moeten doen aan dat kwaliteitsverschil, want dat lijkt me sowieso een ding wat je moet aanpakken, maar tot die

Transcript Podcast aflevering 5

tijd kun je het proberen om in ieder geval een gelijk speelveld te creëren. Dat is wat de gemeente Groningen ook probeert.

00:12:59

Carine Bloemhoff: Want wat we bijvoorbeeld horen van ouders en ook van leerkrachten is dat ouders die vaak wat hoger opgeleid zijn, die verdiepen zich wat beter en die zijn bijvoorbeeld al met twee jaar bezig met het inschrijven van een kind op school. En we horen andere schoolleiders vertellen: ja, ik heb soms kinderen en die komen een week voor de vierde verjaardag nog er achter van oh ja m'n kind moet volgende week naar school. Ja, dan kun je niet spreken van gelijke kansen. Dan maakt het dus echt uit in welke gezin je geboren wordt. En dat willen we dus ook rechtekken van dat wij in de gemeente Groningen kijken of we tot een gezamenlijk aanmeldmoment kunnen komen, maar ook qua informatie.

00:13:36

Allard Amelink: En daarnaast probeert de gemeente bruggen te slaan tussen verschillende soorten scholen om die bubbels een beetje, zeg maar, te doorprikken.

00:13:44

Carine Bloemhoff: En wat we nu bijvoorbeeld hebben afgesproken is, want je hebt scholen niet van vandaag op morgen meer gemengd, dat we inzetten op vriendschapsscholen, dus dat we veel meer tussen verschillende soorten scholen gaan samenwerken en uitwisselen en ontmoeten. Als je bijvoorbeeld natuur- en duurzaamheidseducatie hebt, kun je dat ook met een andere school samen doen, of sporttoernooien of dat soort dingen. Dus dat zijn een paar dingen die echt zitten op van laat kinderen elkaar ontmoeten. We zeggen wel onbekend maakt onbemind, nou laten we daar in elk geval op inzetten.

00:14:22

Allard Amelink: Dit zijn positieve initiatieven om een gelijk speelveld te creëren of de zorgen dat er een brug geslagen wordt tussen verschillende scholen, waardoor je een beetje die bubbels doorprijkt, zeg maar, maar het feit dat er kwaliteitsverschillen zijn tussen scholen, dát moet je natuurlijk zeker aanpakken. Dat zei Inge de Wolf en ook Ahmed Marcouch noemde het eigenlijk toen hij zei dat dat in de meest kwetsbare wijken niet altijd de beste voorzieningen of de beste professionals voor handen zijn. Terwijl ze daar het hardst nodig zijn.

00:14:48

Inge de Wolf: En wat je nu ziet gebeuren is dat bepaalde scholen waarvan zeg maar nou ja, de middengroepen en de hogere inkomens kinderen zitten, dat daar nog prima school gaan is. Maar met name de scholen waar een hoge concentratie leerlingen zit waarvan de ouders niet hebben doorgeleerd, dat daar het onderwijs eigenlijk steeds slechter wordt. Die leerlingen zitten vaak bij elkaar, die hebben vaak, zeg maar, veel meer last van het lerarentekort, die scholen, dan andere scholen. Dus er zijn veel onbevoegde leraren, er is enorm veel lesuitval. Dus eigenlijk waar de kwaliteit het hardst nodig is, op die scholen, zien we eigenlijk de minste kwaliteit.

00:15:30

Allard Amelink: Waarom is dat en vooral ook denk ik belangrijk, wat kunnen we daaraan doen?

Transcript Podcast aflevering 5

00:15:34

Inge de Wolf: Ja, wat je in andere landen ziet, want dit is natuurlijk overal, zie je ook dat leraren toch een voorkeur hebben voor de scholen waar het eigenlijk makkelijker werken is. Wat je ziet in andere landen is dat zij eigenlijk prikkels organiseren en die blijken ook uit wetenschappelijk onderzoek heel effectief te zijn, om het werken op die scholen veel aantrekkelijker te maken. Dus je ziet een paar effectieve programma's en wetenschappelijk onderzoek. Eén is leraren daar beter belonen, dus hogere salarissen of in hogere salarisschalen zetten. Een tweede interventie wat ze in heel veel landen doen is de topleraren opleiden voor achterstandsscholen, dus er zijn in veel landen programma's specifiek voor werken op scholen met uitdagende leerlingpopulatie. 'Teach for America' is een heel bekende. Maar in eigenlijk iedere Europees land heeft dat type programma's waar bijvoorbeeld gepromoveerde leraren worden opgeleid en die dan soms fulltime of soms parttime op die scholen een specifieke les geven.

00:16:36

Allard Amelink: Ook hiervoor geldt dus weer dat ongelijke investeren om gelijkere kansen te krijgen. We moeten zorgen dat we de beste leraren krijgen naar de plekken waar ze het hardst nodig zijn, en ze daar dus ook goed voor belonen. En verder is het breder, zegt Inge, wat nodig om te kijken naar het loopbaanperspectief voor leraren.

00:16:52

Inge de Wolf: En je ziet dat er nog weinig relatief, in Nederland, weinig mobiliteit van leraren over scholen is. Dus leraren blijven relatief lang op een school. Maar je kunt natuurlijk ook vanuit hun bestuur, kun je meer mobiliteit te organiseren en meer denken in loopbaanperspectieven. Een mooi voorbeeld daarvan vind ik Singapore waar ze eigenlijk loopbanen van leraren heel centraal hebben staan in hun onderwijssysteem. Waardoor daar meer mobiliteit is en zowel aan de professionalisering van leraren werkt, als ook deze scholen uit de brand helpt.

00:17:28

Allard Amelink: We kijken naar de krachten in de samenleving die inwerken op dat thema van kansengelijkheid. We hebben het uitgebreid gehad over die tweedeling in de samenleving tussen rijk en arm, hoogopgeleid en laagopgeleid, en we zien hoe het onderwijsstelsel deze krachten niet tegengaat maar op sommige punten juist verder versterkt. Dat geldt voor de segregatie in het onderwijs. En een ander belangrijk element is die wel bekende knip tussen het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.

00:17:57

Inge de Wolf: Kansengelijkheid wordt ook mede veroorzaakt doordat, bijna, hokjesdenken in het Nederlands onderwijsstelsel. Dus wat we in Nederland hebben en ik krijg dat buitenlandse collegas nooit uitgelegd. In Nederland, op twaalfjarige leeftijd, selecteren we kinderen in eigenlijk zeven groepen. Dus je kan naar praktijkonderwijs, vmbo basis, vmbo kader, vmbo gt, havo en dan heb je nog atheneum, heb je ook nog gymnasium. En als je kijkt dan naar de leerprestaties bijvoorbeeld van leerlingen, zit er helemaal niet zoveel verschil tussen al die groepen. Dus wij denken dat we ze in zeven groepen kunnen indelen maar er zit een enorme overlap, zeg maar, in wat wij dan denken dat is de typische havo leerling of de typische mavo leerling. Die verschillen cognitief helemaal niet zo veel van elkaar.

Transcript Podcast aflevering 5

00:18:39

Allard Amelink: We selecteren dus heel gedetailleerd en heel vroeg. En de verschillen tussen die niveaus zijn dus niet heel erg duidelijk, maar de impact van dat onderscheid maken is wel heel groot. Eddie Denessen vertelt over een onderzoek van de Unesco uit 2018. Dat onderzoek laat zien dat in Nederland de verschillen tussen leerlingen op de basisschool vrij klein zijn.

00:18:58

Eddie Denessen: Dus in het basisonderwijs heb je kerndoelen voor de hele leerlingpopulatie, dus we willen dat alle leerlingen aan het eind van groep acht leren lezen. We hebben niet het doel de beste leerlingen moeten dit kunnen lezen en de zwakkere leerlingen moeten dit kunnen lezen, maar de doelen zijn geformuleerd voor iedereen: Nederland staat op nummer 1 als het gaat over de kleinste verschillen tussen de leerlingen in het basisonderwijs. Maar in het voortgezet onderwijs laten we dat los, want we hebben vmbo, havo, vwo met andere doelen, dus dan hebben we in één keer niet meer dat ideaal, dat het rechtvaardig is dat alle leerlingen hetzelfde leren, maar dan moet de leerlingen allemaal verschillende dingen leren. En dat zie je dan ook weer op diezelfde ranglijst van de Unesco dan daalt Nederland in het voortgezet onderwijs van plek 1 naar plek 26. Dan zitten we aan de kant van de grootste verschillen tussen leerlingen.

00:19:50

Allard Amelink: Ja, dus de invloed van die knip tussen het basisonderwijs en voortgezet onderwijs kun je eigenlijk niet goed onderschatten. Door zo vroeg en zo gedetailleerd te selecteren versterken we allerlei effecten die we in eerdere afleveringen al hoorde. Zo hadden we het eerder bijvoorbeeld over die bias die docenten hebben. Op basis van groepsbeelden hebben ze meer of minder vertrouwen in de capaciteiten van leerlingen. Die werkt door in de lessen, maar ook in dat schooladvies. Hoge verwachtingen zijn heel belangrijk. Leg je dus voor een leerling in een veel te vroeg stadium de lat heel laag, dan heeft dat een lange impact. En we hoorden eerder ook over de self-fulfilling prophecy, dat de leraar gaat denken: 'ja, dit is ook een leerling die niet op dit schoolniveau thuishoort'. Ook dan neemt weer dat vertrouwen in die leerlingen af en dus ook de moeite die in een leerling gestopt wordt. En daarnaast heeft dat vroeg selecteren ook een impact op bijvoorbeeld de initiatieven die Koos Pot neemt van de weekendschool in Zuidwest-Friesland. Ze probeert natuurlijk hele positieve prikkels te bieden aan jongeren, hun horizon te verbreden, zich verder te laten ontwikkelen, maar daar moet je dus wel heel vroeg bij zijn, wil je die knip tussen basisonderwijs en voortgezet onderwijs halen. Kortom een leerling krijgt ook niet heel veel tijd om zijn of haar been bij te trekken en daarnaast kan een slecht advies ook een negatief zelfbeeld opleveren. Denk maar aan het verhaal van Cagri Ekman dat we de vorige aflevering hoorden. In Nederland zetten we dus eigenlijk de druk op al deze factoren die er toch al zijn nóg wat hoger, door heel vroeg in te delen in een hele hoop verschillende niveaus. Iets wat internationaal heel anders wordt aangepakt.

00:21:23

Inge de Wolf: Dus je zou twee dingen eigenlijk moeten doen: later selecteren en vooral ook in veel minder groepen selecteren en je ziet ook dat bijna alle landen van de wereld dat doen. Die selecteren pas op vijftienjarige leeftijd en die hebben echt geen zeven groepen waar ze dat indelen.

Transcript Podcast aflevering 5

00:21:40

Allard Amelink: Maar waarom maken we überhaupt eigenlijk onderscheid naar die verschillende niveaus. We hoorden Eddie Denessen vertellen over dat Unesco onderzoek waaruit blijkt dat Nederland qua gelijkheid op plek 1 staat als het gaat over de basisschool. Waarom houden we dat eigenlijk niet vast?

00:21:57

Eddie Denessen: Dat heeft al een hele lange geschiedenis in ons onderwijssysteem dat wij na het basisonderwijs leerlingen in hokjes zetten van voortgezet onderwijs, omdat wij dan leerlingen voor verschillende functies in de samenleving willen voorbereiden. Dat is nog misschien een twist in een heel oud standenidee, we hadden de ambachtschool en we hadden de hbs; voor elke laag hadden wij onderwijs. En er is later toch meer mobiliteit mogelijk gemaakt tussen die onderwijssystemen, maar in de kern is het huidige vmbo-, havo-, vwo-, gymnasiumstelsel voor een deel nog een erfenis uit een tijd dat wij dachten dat elke maatschappelijke laaghet eigen onderwijs heeft. Alleen nu vinden we dat het niet gedetermineerd is waar je je onderwijs gaat volgen, maar wel dat er verschillen gemaakt worden. Dus we willen eigenlijk een eerlijke verdeling van de posities in die onderwijsniveaus. Maar die onderwijsniveaus zelf, dat is dan niet het probleem.

00:23:06

Allard Amelink: Nee, dus dat we onderscheid maken in verschillende niveaus, dat is helemaal niet erg, zolang iedereen maar ongeveer dezelfde mogelijkheden heeft om op die verschillende niveaus terecht te komen. En dus kijken we naar hoe we zo'n open mogelijk speelveld kunnen creëren waarin iedereen kan proberen zo hoog mogelijk te komen. Maar dat levert natuurlijk een enorme opwaartse druk op. Ouders willen graag dat hun kind zo ver mogelijk komt in het onderwijs, want dat heeft hele positieve effecten op de rest van je leven, op je inkomen, op waar je kan wonen, op je gezondheid, en vervolgens werkt dat ook door de generaties heen, want hoe hoger, hoe beter. En dus heb je als ouders er alles voor over om je kind zo hoog mogelijk te krijgen.

00:23:46

Eddie Denessen: En dat zie je nu ook met die gelijke kansen dat iedereen de neiging heeft om iedereen zo hoog mogelijk in te zetten, dat alle leerlingen een vwo-diploma halen. Dan gaat de samenleving geheel totaal in de soep lopen, want daar hebben we helemaal geen behoefte aan, aan alleen maar kinderen die naar het vwo gaan. En je ziet nu dat die druk op prestaties zo groot wordt dat het vmbo in aantallen achteruit loopt en dat je echt een probleem krijgt met een goeie verdeling van de beroepsbevolking.

00:24:20

Allard Amelink: Ja, want in het absurde scenario dat uiteindelijk iedereen een wo-diploma zou hebben, zouden er natuurlijk allerlei banen blijven liggen die ongelooflijk belangrijk zijn voor onze samenleving. Dat brengt ons weer terug bij dat spandoek aan het begin van de aflevering. Daarop stond: 'Niet ieder kind wordt later arts of advocaat'. Gelukkig maar, want we hebben ook inderdaad mensen in de kinderopvang nodig, verplegend personeel nodig, we hebben mensen in de distributie nodig. Kortom we moeten kijken of we af kunnen van dat beeld dat hoger altijd beter. Iets wat Ufuk Kayha, wethouder in Den Bosch uit het hart gegrepen is.

Transcript Podcast aflevering 5

00:24:53

Ufuk Kahya: Waar ik van af zou willen, is de ladder van het onderwijs waarin hoger altijd beter is, waarin die opwaartse druk, ook vanuit ouders heel erg gevoed wordt. En dat we denken dat als je naar de havo of vwo gaat, dat je dan beter terecht komt, terwijl als ik kijk naar het vmbo bijvoorbeeld. Ik gun de kinderen om te zeggen: ik ben een vmbo'er en ik maak fantastische tafels of ik ben de beste technicien of schilder. Die we ook hebben, onze leerlingen hier van het mbo die winnen Europese prijzen. Op mijn werkkamer staat een tafel gemaakt door leerlingen van onze Bossche Vakschool, een vmbo school, en die zijn daar super trots op en menig bezoeker denkt dat het een Italiaanse design tafel is, wat niet zo is, het zijn gewoon onze gouden handjes en toen ik de leerlingen die die tafel maakte voor het eerst ontmoette zeiden ze: 'ik ben maar vmbo' en dat doet mij pijn, terwijl ik denk: je bent een vmbo'er, je hebt ook talent, maar op een andere manier, en dat mogen we ook vieren en zien en laten zien.

00:25:55

Allard Amelink: Dus wat we moeten doen, zegt Ufuk Kahya, is niet mensen plaatsen van laag naar hoog, maar zien dat ze complementair zijn. Dit proberen ze ook in het onderwijs in Den Bosch handen en voeten te geven door samenwerking tussen universiteit, hbo en mbo.

00:26:08

Ufuk Kahya: Er is een ecologische brug ontwikkeld door de studenten van de technische universiteit in Eindhoven, maar dat in elkaar zetten moest gebeuren door onze mbo'ers, die vervolgens tegen de techneuten zeiden: 'jij moet andere soorten bouten gebruiken, want dat is veel beter voor de stabiliteit van die brug' en zo leer je dan ook van elkaar. Van aan de ene kant de hoogwaardige theoretische kennis van zo'n universiteit versus gewoon de slimheid die een ambacht met zich meebrengt. Dus als je talent niet meer in een hiërarchie plaats, maar ziet als aanvullend op elkaar, dan kun je ook veel aan elkaar hebben.

00:26:42

Allard Amelink: In het kader wordt er ook wel eens voor gepleit om de termen hoog en laag opgeleid af te schaffen, want daar zit al die hiërarchie in die namen. Het één is hoog, het andere is laag en je zou misschien beter moeten spreken van praktisch en theoretisch geschoold. Ook in de Tweede Kamer is hier een motie over ingediend door Lisa Westerveld (GroenLinks) en Peter Kwint (SP). Ik vraag Eddie Denessen wat hij van die gedachte vindt.

00:27:04

Eddie Denessen: Afschaffen van die termen laag- en hoogopgeleid heeft geen enkele zin als je niet de waarde van de diploma anders inricht. Want een vwo-diploma is een hoog diploma, omdat je daarmee meer geld kunt verdienen en meer welzijn mee kunt genereren dan een vmbo-diploma. En als je dan zegt: praktisch en theoretisch, zijn dat andere woorden voor laag en hoog. Dus ik vind het idee heel mooi, dat we willen nadenken over een onderwijssysteem dat niet mensen opleidt in termen van laag en hoog, maar dan moet je wel doorpakken. Dan moet je ook nadenken over hoe dat systeem er dan uit ziet. En dat is dan niet een systeem dat geordend is naar niveau, maar misschien wel veel meer naar interesse en motivatie. Dus ik zou tegen die motie stemmen meteen. Zet die er maar in.

00:28:03

Allard Amelink: Kansengelijkheid in het onderwijs en hoe onze samenleving is ingericht, zijn

Transcript Podcast aflevering 5

dus onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het één werkt door in het ander en omdat in onze samenleving in hoog diploma zo belangrijk is, is dat ook ergens de focus binnen het onderwijs en de focus van bijvoorbeeld ouders.

00:28:19

Eddie Denessen: Het is juist omdat er maatschappelijke ongelijkheid is, hebben we ook dat probleem van kansengelijkheid in het onderwijs, en dat is misschien ook wel de reden dat wij nu heel veel aandacht hebben voor die kansengelijkheid, omdat die maatschappelijke ongelijkheid onder het vergrootglas ligt. Vermogensongelijkheid, inkomensongelijkheid en dan gaat het onderwijs steeds belangrijker worden. En dan zie je ook dat ouders al hun kapitaal gaan mobiliseren om hun kinderen zo goed mogelijk door het onderwijssysteem te loodsen, want zij weten hoe belangrijk dat diploma is voor een mooie toekomst.

00:28:54

Allard Amelink: We hebben de afgelopen 5 afleveringen een enorme reeks en initiatieven gezien, die allemaal proberen iets te doen aan kansengelijkheid in het onderwijs. We hebben gehoord over het Marnix gymnasium dat door middel van talentklassen probeert leerlingen en zetje in de rug te geven, die dat nodig hebben om op een gymnasium te kunnen beginnen. We hebben gehoord over Abdelhamid Idrissi, die een prettige studieplek een veilige omgeving wil creëren voor kinderen die dat thuis niet kunnen vinden. We hebben gehoord over initiatieven in Heerlen, waar ze proberen te zorgen dat gezinnen de basis op orde hebben als ze een kind krijgen, zodat de leefstress van ouders afneemt en ze er echt goed voor hun kinderen kunnen zijn. En we hoorden over de gezonde basisschool van de toekomst bij Manjefiek in Malberg, zodat leerlingen de juiste voeding krijgen voor hun ontwikkeling. Aan het begin van elke aflevering zeg ik: 'kansengelijkheid; er is niemand die er niet voor is'. En gelukkig maar, want door de grote ongelijkheid die er in onze samenleving is, is het extra belangrijk dat het onderwijs daar iets aan kan doen. En de hele reeks aan initiatieven die voorbij zijn gekomen in deze podcast dragen allemaal een stukje bij aan die meer gelijke kansen in het onderwijs. Maar omdat kansengelijkheid in het onderwijs en hoe de samenleving is ingericht zo ongelooflijk veel met elkaar te maken hebben, is dat niet het eindpunt.

00:30:12

Eddie Denessen: We zien overal lijstjes met maatregelen, interventies en themas. Op de website van de Gelijke Kansen Alliantie staat een lijst van themas, NPO interventies hebben een lijst met themask, de serie Klassen heeft allerlei themas waar we aandacht aan kunnen besteden om gelijke kansen te realiseren. En wat mij dan steeds opvalt is dat er wordt heel veel gedacht over interventies en maatregelen, maar ik vind het dan heel interessant om dan na te denken. Wat zijn dan de uitkomsten die mensen dan voor ogen hebben, dus waar willen we dat dan voor inzetten? En dan kom je echt, dan moet je met je billen bloot. Is het dan dat alle kinderen een hoger diploma gaan halen? Dat we de verschillen kleiner maken? Of dat we de verschillen tussen sociale groepen kleiner maken? Of dat we beter onderwijs willen voor alle kinderen? Maar wat zijn daar dan de gevolgen van? Dus als je gaat nadenken waar die maatregelen dan toe moeten leiden. Dan kom ik bij de kern van gelijkheidsbeleid. Je kunt hier heel veel verschillende antwoorden op. Ik heb ook niet de wijsheid in pacht en dan zit je ook met een politiek-moreel vraagstuk waar iedereen vanuit zijn eigen opvattingen invulling aan moet geven.

Transcript Podcast aflevering 5

00:31:28

Allard Amelink: Eigenlijk begint hier, na alles wat we besproken hebben in de afgelopen afleveringen, dus een soort nieuw gesprek. Een gesprek over het waarom, over de stip op de horizon waar we heen willen en dat heeft ook alles te maken met wat we van de samenleving willen. Zijn we tevreden met hoe de samenleving nu is ingedeeld en moet het onderwijs er enkel voor zorgen dat iedereen gelijke mogelijkheden heeft om op verschillende plekken in die samenleving te komen? Of zeggen we dat eigenlijk iedereen hetzelfde moet kunnen leren? En moet er dus het hele onderwijs lang gelijke leerdoelen hebben, zoals nu het geval is op de basisschool? Of moeten we af van de hele diplomastructuur die we nu hebben? Omdat we het onderwijs veel meer moeten inrichten langs de lijnen van talenten en interesses, omdat we geloven dat ieder talent telt. Uiteindelijk zit daar dus een hele grote vraag achter: 'Wat vind je belangrijk in de samenleving? Wat vind je belangrijk in het leven?' En uiteindelijk is daar dan het onderwijs een instrument in. Wat vind jij? Wat is uiteindelijk het doel van alle acties op kansengelijkheid? We zijn heel benieuwd naar jouw verhaal. Laat het ons weten via onze website: www.gelijke-kansen.nl/podcast.

00:32:51

Allard Amelink: Deze podcast is een productie van mij, Allard Amelink, in samenwerking met de Gelijke Kansen Alliantie. De muziek is van Victor Weigand. Dank aan alle sprekers en dank aan Marlou, Monaïm en Patty van de Gelijke Kansen Alliantie, die deze productie mede hebben mogelijk en tot slot bovenal jij: heel veel dank voor het luisteren.